

Анатолій Олександрович ГЛУЩЕНКО
аспірант, Академія адвокатури України
ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-0775-5954>
e-mail: hlushchenko.anatolii.1@gmail.com

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРИНЦИПУ НЕЗАЛЕЖНОСТІ СУДДІ

У статті розглянуто проблемні аспекти нормативно-правового регулювання принципу незалежності судді. Прیدілено увагу спірним законодавчим нормам, які регулюють питання призначення ключових осіб у судових органах, обмеження фінансових ресурсів судової гілки влади у період пандемії та у період військового часу. Проаналізовано норми міжнародних документів та практику Конституційного Суду України на предмет необхідності забезпечення належного функціонування системи правосуддя та надання їй найвищого пріоритету.

Ключові слова: нормативно-правове регулювання, система правосуддя, судова гілка влади, суддя, принцип незалежності судді

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Незалежність судді завжди була предметом численних обговорень та досліджень з боку науковців. Нормативно-правове регулювання даного принципу викликає занепокоєння через відсутність стабільності та відповідності міжнародним стандартам та національним практикам. Постійні судові реформи посяли хаос та перетворили деякі аспекти регулювання системи правосуддя в механізми з перспективними негативними наслідками для держави. Необхідність в дослідженні, виокремленні та фіксації таких випадків є передумовою для подальшого позитивного розвитку системи в цьому напрямі.

Аналіз останніх досліджень та публікацій

У різні роки незалежність суддів досліджено у дуже багатьох наукових працях таких дослідників як В.Ф. Бойка, М.В. Василевич, О.Б. Горової, Ю.М. Грошевого, Т.М. Добровольської, А.М. Колодія, О.В. Марцеляка, В.Т. Нора, І.Л. Петрухіна, Н.В. Сібільова, О.М. Толочка, Д.М. Хачатуряна, Н.М. Чепурнова та ін. В силу унікальності досліджуваного принципу в їх роботах він досліджувався в комплексі з нормативно-правовим регулюванням, а інакше таке дослідження мало б не дуже багато сенсу. Більшість цих праць встановили фундаментальні речі, але з погляду часу, їй праці вже є спадщиною і постає питання в обговоренні та дослідженні нових викликів і питань, які постають сьогодні. А тому сьогодні потребує нових досліджень актуальних проблем з метою їх розв'язання та імплементація в правові норми.

МЕТА статті полягає у дослідженні актуальних проблем регулювання принципу незалежності судді та шляхи їх розв'язання.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

У праці застосовано загальнонаукові методи дослідження: порівняння, аналіз, узагальнення. Дослідження ґрунтується на виявленні та виокремленні проблемних питань нормативно-правового регулювання принципу незалежності судді.

РЕЗУЛЬТАТИ

Судова незалежність в Україні у різні роки сприймалась суспільство по-різному. Але основною проблемою для законодавства України була наявність т.зв.

псевдонезалежності, яку нормативно прописано законодавцем, та ще в деяких випадках так, що та ставала одночасно нормативно-невизначеною, а тому неочевидною, що, зі свого боку, не має бути притаманне законодавству загалом. Це, зі свого боку, породило ефект залежності і підпорядкованості системи правосуддя законотворцю, що в принципі і не могло мати якихось перспективних наслідків у майбутньому. Коли під час Революції Гідності система правосуддя мала довести свою ефективність, став більш ніж очевидний страх та підпорядкованість суддів тодішній політичній системі, що не дало, зі свого боку, справедливості можливості явити себе у судових засідань. Так, наслідком стала загальна недовіра суспільства до системи правосуддя і бажання більшості замінити застарілу й недіючу систему для відновлення правосуддя в судах в тому вигляді, в якому воно є у правових державах світу.

Основна концепція, яка мала стати фундаментом для подальших змін, будувалася на зменшенні залежності від законотворця та підвищення рівня свободи для потрібного волевиявлення суддів у здійсненні правосуддя. Як результат, мала з'явитись незалежна судова гілка влади, чий повноваження, а також механізми стримування і противаг конкретно прописано на законодавчому рівні й яка б відповідала міжнародним стандартам правосуддя.

Як вже зазначалось раніше, багато науковців досліджували принцип незалежності як судді, так і судової влади задовго до подій, які мали місце в Україні у 2014 р. Наприкінці ХХ ст. науковець В. Копейчиков визначав незалежність суддів як прояв підвладності лише закону та неприпустимості будь-якого впливу[1].

Його колега В. Погорілко визначив, що не залежність суддів є важливою умовою самостійності та авторитетності судової влади, можливості об'єктивно здійснювати правосуддя, у повній відповідності до закону захищати права і законні інтереси громадян[2].

У працях М. Василевича зазначено, що не залежність суддів полягає в їх самостійності, непов'язаності у здійсненні правосуддя будь-якими обставинами та іншою, крім закону, волею [3].

За твердженнями М. Козюбри, незалежність суддів – це не привілей судової влади, а один з найбільш значущих здобутків людської культури і людської цивілізації. Рівень її забезпеченості – це своєрідний лакмусовий папірець рівня цивілізованості, демократичності

держави, утвердження верховенства права [4].

Ю. Полянський вказував на те, що принцип незалежності суддів є одним з найважливіших принципів як судоустрою у частині статусу суддів, так і судочинства у розгляді в суді конкретних справ [5].

З погляду принципу незалежності суддів Н. Шульгач зводиться до передбачуваної чинним законодавством фундаментальної засади, яка передбачає здійснення судьями процесуальної діяльності без будь-якого незаконного впливу, тиску або втручання [6].

Усі вищезазначені твердження мають місце бути і передусім тому, що усі вони передбачають один і той же принцип дії поняття незалежності, який зводиться до того, що незалежність як принцип зовсім не є чимось на кшталт привілеєм для суддів, а є цивілізованим, демократичним та дієвим механізмом забезпечення здійснення реального правосуддя в його в тому вигляді, в якому воно задумувалось, де справедливість досягається шляхом неупередженого ставлення до будь-кого і будь-чого.

Першою вагомою зміною стало внесення змін до Конституції України, де розділ правосуддя викладено у новій редакції [7]. Це став насправді історичний крок для подальших майбутніх змін судової гілки влади. Зокрема, створено та визначено Вищу раду правосуддя як державний конституційний орган, що прийшов на заміну минулому органу – Вищій раді юстиції. Паралельно з тим визначено повноваження даного державного органу, а також процедуру формування його нового складу, яка, окрім усього іншого, зазнала кардинальних змін. Аби конституційний орган став ефективним, знадобилося зробити оновлення керівного складу та започаткувати таку систему, яка б змогла охопити в собі нових суб'єктів призначення на керівні посади, які безпосередньо пов'язано з юридичним суспільством і більш ніж зацікавлені у розвитку системи правосуддя. А отже, посади членів Вищої ради правосуддя тепер включали в себе високопрофесійних юристів з різних прошарків юридичної спільноти, таких як судді, адвокати, прокурори, наукові працівники. Для цього зі складу членів Вищої ради правосуддя вилучено Міністра юстиції України, а також Генерального прокурора України. Такий крок мав на меті зменшити вплив законодавчої та виконавчої гілок влади на формування та діяльність системи правосуддя. Єдиним нюансом в цьому разі стала посада члена Вищої ради правосуддя, яку обіймав Голова Верховного Суду, який входив до складу Вищої ради правосуддя за посадою. Ефективність цього рішення є спірним питанням з погляду розподілу повноважень.

Головним критерієм ухвалення цього закону стала схвальна оцінка Венеційської комісії, викладена у Висновку стосовно проекту до Конституції України в частині правосуддя, затвердженого Конституційною комісією 4 вересня 2015 р. Зокрема, у п. 18 зазначено: *«Переглянутий проект змін слідує цим рекомендаціям і пропонує такий склад Вищої ради правосуддя: двадцять один член, з яких: десятьох членів обирає з'їзд суддів України; двох членів призначає Президент України; двох членів обирає Верховна Рада України; двох членів обирає з'їзд адвокатів України; двох членів обирає всеукраїнська конференція прокурорів; двох членів обирає з'їзд представників юридичних вищих навчальних закладів*

та наукових установ. Венеційська комісія схвалює таку зміну» [8].

Проаналізувавши вищевикладене, можна дійти висновку, що склад Вищої ради правосуддя, який нині діє в Україні сьогодні повністю відповідає рекомендаціям Венеційської комісії, які викладено тоді, а отже, й європейським стандартам, за яким живе європейське суспільство.

Також є сенс процитувати п. 19 цього висновку, в якому викладено таку інформацію: *«У Проміжному висновку було наголошено, що "надзвичайно важливо, щоб наділення Верховної Ради України такими повноваженнями не надало їй можливість вчиняти політичний вплив на суддів, який в цілому прагне усунути відповідна реформа. Із цієї причини члени ВРП, яких призначатиме парламент, повинні обиратися кваліфікованою більшістю голосів, що дозволить обирати кандидатів, які мають міжпартійну підтримку (або за допомогою інших механізмів, що дозволятимуть опозиції брати участь у голосуванні)". Хоча Венеційська комісія усвідомлює труднощі досягнення кваліфікованої більшості за наявної політичної ситуації в Україні, вона знову рекомендує закріпити в статті 131 те, що двох членів ВРП обирає Верховна Рада України "кваліфікованою більшістю". Водночас слід передбачити своєрідний механізм уникнення "глухих кутів", притаманних українській ситуації.»* [8, 9].

На жаль, жодним способом ці рекомендації, які викладено у цьому конкретному пункті не відповідають сьогоденню, з огляду на той факт, що поняття міжпартійної підтримки повністю нівелюється за партійної монобільшості в парламенті. В реальності це означає, що, замість того щоб приймати компромісне рішення стосовно майбутнього члена Вищої ради правосуддя від квоти Верховної Ради України, фактично здійснюється однопартійне погодження такого рішення в силу непотрібності у міжпартійному компромісі.

Враховуючи цей факт, голосування за кандидата у члени Вищої ради правосуддя зводиться або до одноособового голосування партії, яка становить монобільшість, за нього, або до голосування партії, яка становить монобільшість з іншими партіями, але без наявності реального компромісу.

Приймаючи до уваги той факт, що Верховна Рада України – це передусім політичний державний орган, стає не дуже зрозумілим сам факт включення його до суб'єктів призначення членів Вищої ради правосуддя. А можливість однопартійного призначення членів Вищої ради правосуддя, навіть після його перевірки Етичною Радою, стороннім спостерігачем може сприйматись як політичне призначення особи на посаду, яка вимагає політичної нейтральності, що заставляє сумніватись у відповідності такої процедури призначення європейським стандартам.

В розрізі забезпечення принципу незалежності судової влади можна сказати, що для ефективності такого забезпечення воно має відбуватись на етапі призначення кандидатів у судді до судів. А для цього відповідальний державний орган, який приймає остаточне рішення про внесення Президентом України подання про призначення суддів (в Україні це Вища рада правосуддя) має відповідати критеріям неупередженості і незалежності під час даного процесу. Хоча деякі із за-

конодавчих норм, які нині прописано в Конституції України не дають змоги об'єктивно визначити цю процедуру як таку, що відповідає термінам неупередженості та незалежності, як зовнішньо та і внутрішньо.

Говорячи за дотримання принципу незалежності, необхідно також дослідити питання належного фінансового забезпечення. Ключовим законодавством для системи правосуддя в Україні є Закон України «Про судоустрій і статус суддів». Цей закон містить дві статті, які присвячено саме суддівській незалежності. Ст. 6 присвячено незалежності суду як державного органу. Також в ній є норми, що стосуються і суддів також. Тому що наявність суду без суддів є неможливою концепцією у сучасному світі. Також цей Закон містить ст. 48, яку саме й присвячено незалежності судді [10].

Найбільше уваги слід приділити саме ст. 48 цього закону, а точніше п. 7, в якому зазначено, що з прийняттям нових законів або внесенням змін до чинних законів не допускається звуження змісту та обсягу визначених Конституцією України та законом гарантій незалежності судді [10]. На жаль, є реальна проблема, що стосується порушень цієї норми.

Абз. 2 ст. 130 Конституції України чітко визначено, що розмір винагороди судді встановлено Законом про судоустрій, який прив'язує винагороду судді до прожиткового мінімуму для працездатних осіб. А втім, законотворець своїми недалекоглядними рішеннями створив правовий прецедент із визначення прожиткового мінімуму для суддів, суть якого зводиться до фіксації прожиткового мінімуму для суддів починаючи з 1 січня 2021 р. Наочно це виглядає так.

Після прийняття Закону України «Про Державний бюджет України на 2020 рік» прожитковий мінімум для працездатних осіб станом на 1 січня 2020 р. становив 2102 грн. В подальшому в Законах України «Про Державний бюджет України на 2021 рік», «Про Державний бюджет України на 2022 рік», «Про Державний бюджет України на 2023 рік», «Про Державний бюджет України на 2024 рік» прописано норму, яка визначала розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб, який встановлюється для визначення базового посадового окладу судді на рівні, який визначено станом на 1 січня 2020 р. Цей прецедент можна прив'язати до ситуації з пандемією коронавірусу, а також з подальшим веденням в дію 24 лютого 2022 р. Указу Президента України «Про ведення воєнного стану в Україні» [11-17].

Але варто взяти до уваги такі факти. Рішеннями Верховного Суду у справах № 360/503/21, № 400/2031/21, № 120/19262/21-а чітко визначено, що Законом України «Про прожитковий мінімум» не встановлено виду прожиткового мінімуму як «прожитковий мінімум для працездатних осіб, який застосовується для визначення базового розміру посадового окладу судді». Судді не відносяться до соціальної демографічної групи населення, для якої прожитковий мінімум повинен встановлюватися окремо. Також зі свого боку Верховним Судом констатовано, що для спірних правовідносин спеціальними є норми ст. 135 Закону України «Про судоустрій і статус суддів». А тому заміна на підставі абз. 5 ст. 7 Закону України «Про Державний бюджет України на 2021 рік» гарантованої Конституцією України однієї зі складників суддівської винагороди була неправомірною. Таку позицію сформульовано Вищою радою правосуддя

у своєму рішенні від 25 вересня 2023 р. № 908/0/15-23 «Про надання консультативного висновку щодо законопроекту № 10000» [17].

Проблема в цьому питанні полягає в тому, що окрім Закону України «Про прожитковий мінімум», де чітко прописано демографічні групи населення, за яким визначається прожитковий мінімум, є чітко прописані у п. 3 ст. 135 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» базові розміри посадового окладу судді, які зі свого боку прив'язано до норм, визначених Законом України «Про прожитковий мінімум». А законами про держдержет за останні чотири роки вносяться колізійні норми, які не узгоджуються з основним законодавством і що саме собою підриває незалежність судової влади.

В цьому питанні є надзвичайно важлива послідовна практика Конституційного Суду України. Так, наприклад, в рішенні Конституційного Суду України від 1 грудня 2004 р. № 19-рп/2004 зазначається, що незалежність суддів є невід'ємним складником їхнього статусу. Вона є конституційним принципом організації та функціонування судів, а також професійної діяльності суддів, які у здійсненні правосуддя підкоряються лише закону. Незалежність суддів забезпечується насамперед особливим порядком їх обрання або призначення на посаду та звільнення з посади; заборонаю будь-якого впливу на суддів; захистом їх професійних інтересів; особливим порядком притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності; забезпеченням державою особистої безпеки суддів та їхніх сімей; гарантуванням фінансування та належних умов для функціонування судів і діяльності суддів, їх правового і соціального захисту; заборонаю суддям належати до політичних партій та профспілок, брати участь у будь-якій політичній діяльності, мати представницький мандат, займатися за сумісництвом певними видами діяльності; притягненням до юридичної відповідальності винних осіб за неповагу до суддів і суду; суддівським самоврядуванням [18].

Також не менш важливою є позиція Конституційного Суду України, яку висловлено в рішенні від 3 червня 2013 р. № 3рп/2013. Зокрема, зазначено, що Конституційний Суд України враховує попередні правові позиції стосовно гарантій незалежності суддів, викладені ним у рішеннях від 20 березня 2002 р. № 5-рп/2002, від 1 грудня 2004 р. № 19-рп/2004, від 11 жовтня 2005 р. № 8-рп/2005, від 22 травня 2008 р. № 10-рп/2008. Визначені Конституцією та законами України гарантії незалежності суддів є невід'ємним елементом їх статусу, поширюються на всіх суддів України та є необхідною умовою здійснення правосуддя неупередженим, безстороннім і справедливим судом. Такими гарантіями є надання їм за рахунок держави матеріального забезпечення (суддівська винагорода, пенсія, щомісячне довічне грошове утримання тощо) та надання їм у майбутньому статусу судді у відставці. Право судді у відставці на пенсійне або щомісячне довічне грошове утримання є гарантією належного здійснення правосуддя і незалежності працюючих суддів та дає підстави висувати до суддів високі вимоги, зберігати довіру до їх компетентності і неупередженості. Щомісячне довічне грошове утримання судді спрямоване на забезпечення гідного його статусу життєвого рівня, оскільки суддя обмежений у праві заробляти додаткові матеріальні блага, зокрема обіймати будь-які інші оплачувані посади,

виконувати іншу оплачувану роботу. Конституційний принцип незалежності суддів означає, зокрема, конституційно обумовлений імператив охорони матеріального забезпечення суддів від його скасування чи зниження досягнутого рівня без відповідної компенсації як гарантію недопущення впливу або втручання у здійснення правосуддя. Так, конституційний статус судді передбачає достатнє матеріальне забезпечення судді як у здійсненні ним своїх повноважень (суддівська винагорода), так і в майбутньому у зв'язку з досягненням пенсійного віку (пенсія) чи внаслідок припинення повноважень і набуття статусу судді у відставці (щомісячне довічне грошове утримання). Статус судді та його елементи, зокрема матеріальне забезпечення судді після припинення його повноважень, є не особистим привілеєм, а засобом забезпечення незалежності працюючих суддів і надається для гарантування верховенства права та в інтересах осіб, які звертаються до суду та очікують неупередженого правосуддя [19].

У 2020 р. Конституційним Судом України в рішенні від 27 жовтня 2020 р. № 13-р/2020 вчергове зазначено, що незалежність суддів є основною передумовою функціонування самостійної й авторитетної судової влади, здатної забезпечити об'єктивне та безстороннє правосуддя, ефективно захистити права і свободи людини і громадянина. Принцип незалежності суддів означає процесуальну діяльність у здійсненні правосуддя в умовах, що виключають сторонній вплив на суддів. Гарантії незалежності суддів – це передбачені належні засоби мінімізації та усунення негативних впливів на суддів у відправленні ними правосуддя, спрямовані на ухвалення законного й обґрунтованого рішення. Самостійність і незалежність органів судової влади та конституційного контролю означає, що вони виконують свої функції без жодного втручання у свою діяльність, не залежать від органів законодавчої та виконавчої влади, тому будь-який їхній вплив на судову владу повинен припинятися на етапі призначення суддів. Так, інституційна незалежність судової влади є передумовою незалежності і безсторонності кожного окремого судді, тоді як незалежність, безсторонність кожного з них є умовою забезпечення інституційної незалежності судової влади [20].

Аналізуючи практику Конституційного Суду України, можна прийти до висновків, що будь-яке звуження прав та свобод суддів України негативно впливає на спроможність доброчесно справляти правосуддя, а в умовах тотального кадрового дефіциту суддівського корпусу та військового стану це призводить до негативних наслідків не тільки для судової гілки влади, але

й для інших гілок влади також, і передусім – негативних наслідків для учасників судових процесів, які звертаються до суду за захистом своїх прав та свобод.

Найбільшим показовим прикладом недотримання гарантії незалежності судді у розрізі суддівської винагороди залишається питання компенсації недоотриманої суддівської винагороди за період дії обмежень, встановлених Законом України від 13 квітня 2020 р. № 553-IX «Про внесення змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2020 рік», враховуючи Рішення Конституційного Суду України від 28 серпня 2020 р. № 10-р/2020, яке впродовж останніх років залишається невирішеним, про що у своєму консультативному висновку вказала Вища рада правосуддя [21].

В сукупності невирішення цих питань загалом негативно відобразилось на психологічному стані суддів у купі з тисячами нерозглянутих справ і кадрового дефіциту суддів в Україні, військового стану, а також дає можливість сумніватись, що ці питання будуть вирішенні найближчим часом і чи будуть вирішенні взагалі.

ВИСНОВКИ

На сьогодні стан нормативно-правового регулювання принципу незалежності судді можна розцінити як посередній. Через пандемію коронавірусу, війну на території України й повну інертність законотворця до питань, що стосуються належного забезпечення системи правосуддя, за останні п'ять років накопичилось доволі багато невирішених питань. Питання законодавчого перегляду суб'єктів призначення стало таким, що потребує вирішення на глобальному рівні. Адже якщо будувати незалежну судову гілку влади, то не може бути жодних компромісів, що стосуються її керівного складу та аполітичності її елементів. Так чи інакше політичні складники країни не мають брати участь у відборі політично-нейтральних осіб у незалежні органи. Це суперечить елементарній логіці та принципу розподілу влади в Україні.

Невирішення питань з фінансовим забезпеченням суддів порушує норми, які визначають заборону звуження прав і свобод суддів. Фінансова незалежність судового корпусу – не менш актуальне питання на сьогодні. Недивлячись на важку ситуацію в економіці, фінансові обмеження, які є з часів пандемії коронавірусу, жодним способом позитивно не вплинули на забезпечення незалежності судової гілки влади, а й навіть навпаки, сприяли збільшенню відтоку високопрофесійних кадрів із суддівського корпусу та відмови колись кандидатів у судді до вступу у суддівську професію.

Список використаних джерел

1. Основи конституційного права України / за ред. В.В. Копейчикова. Київ, 1999. 288 с.
2. Конституційне право України / за ред. В.Ф. Погорілка. Київ, 2002. 732 с.
3. Василевич М.В. Конституційно-правові гарантії незалежності судової влади: теорія та практика реалізації: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.02. Київ, 2010. 16 с.
4. Козюбра М., Святоцький О. Судова влада в Україні. *Право України*. 2009. № 12. С. 47-63.
5. Полянський Ю.Є. Незалежність судді – правова і соціальна цінність. *Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія»*. 2011. Т. 10. С. 80-90.
6. Шульгач Н.М. Поняття та сутність принципу незалежності суддів. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права*. 2011. Вип. 6. С. 227-231.
7. Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя): Закон України від 2 червня 2016 року, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1401-19#Text>.

8. Висновок щодо проекту змін до Конституції України в частині правосуддя, затвердженого Конституційною комісією 4 вересня 2015 року (прийнятний Венеціанською комісією на її 104-му Пленарному засіданні 23-24 жовтня 2015 року).

9. Проміжний висновок щодо запропонованих змін до Конституції України в частині правосуддя, (прийнятний Венеціанською комісією 24 липня 2015 року).

10. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 2 червня 2016 року, з наступними змінами URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text0>

11. Про Державний бюджет України на 2020 рік: Закон України від 14 листопада 2019 року, з наступними змінами URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/294-20#Text>

12. Про Державний бюджет України на 2021 рік: Закон України від 15 грудня 2020 року, з наступними змінами URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1082-20#Text>

13. Про Державний бюджет України на 2022 рік: Закон України від 2 грудня 2021 року, з наступними змінами URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1928-20#Text>

14. Про Державний бюджет України на 2023 рік: Закон України від 3 листопада 2022 року, з наступним змінами URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2710-20#Text>

15. Про Державний бюджет України на 2024 рік: Закон України від 9 листопада 2023 року, з наступними змінами URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-20#Text>

16. Про ведення воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 24 лютого 2022 року, з наступними змінами URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text>

17. Про надання консультативного висновку щодо законопроекту № 10000: Рішення Вищої ради правосуддя від 25 вересня 2023 року № 908/0/15-23 URL: <https://hcj.gov.ua/doc/doc/40951>

18. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Верховного Суду України про офіційне тлумачення положень частин першої, другої статті 126 Конституції України та частини другої статті 13 Закону України "Про статус суддів" (справа про незалежність суддів як складову їхнього статусу) від 1 грудня 2004 року № 19-рп/2004 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v019p710-04#Text>

19. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень статті 2, абзацу другого пункту 2 розділу II „Прикінцеві та перехідні положення“ Закону України „Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи“, статті 138 Закону України „Про судоустрій і статус суддів“ (справа щодо змін умов виплати пенсій і щомісячного довічного грошового утримання суддів у відставці) від 3 червня 2013 року № 3-рп/2013 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v003p710-13#Text>

20. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 47 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень Закону України „Про запобігання корупції“, Кримінального кодексу України від 27 жовтня 2020 року № 13-рп/2020 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v013p710-20#Text>

21. Про внесення змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2020 рік»: Закон України від 13 квітня 2020 року, з наступними змінами URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/553-20#Text>

References

1. Bases of constitutional law of Ukraine / ed. V.V. Kopeichikov. Kyiv, 1999. 288 p. [in Ukrainian].
2. Constitutional law of Ukraine / ed. V.F. Pohorilko. Kyiv, 2002. 732 p. [in Ukrainian].
3. Vasylevych M.V. Constitutional and Legal Guarantees of Independence of Judicial Power: Theory and Practice of Implementation: abstract thesis ... PhD in legal sciences: 12.00.02. Kyiv, 2010. 16 p. Kyiv [in Ukrainian].
4. Koziubra M., Sviatotskii O. The judiciary in Ukraine. *Law of Ukraine*. 2009. № 12. pp. 47-63. [in Ukrainian].
5. Polianskyi Y.Y. Judge's independence – legal and social value. *Research Papers of National University "Odesa Law Academy"*. 2011. Vol. 10. pp. 80-90. [in Ukrainian].
6. Shulhach N.M. The concept and essence of the principle of independence of judges. *Scientific notes Lviv University of Business and Law*. 2011. Issue. 6. pp. 227-231. [in Ukrainian].
7. On amendments to the Constitution of Ukraine (regarding justice): Law of Ukraine dated June 2, 2016, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1401-19#Text> [in Ukrainian].
8. Opinion on the Proposed Amendments to the Constitution of Ukraine regarding the Judiciary as approved by the Constitutional Commission on 4 September 2015 adopted by the Venice Commission at its 104th Plenary Session (Venice, 23-24 October 2015) [in Ukrainian].
9. Preliminary Opinion on the proposed constitutional amendments regarding the judiciary of Ukraine (adopted by the Venice Commission on July 24, 2015) [in Ukrainian].
10. On the judiciary and the status of judges: Law of Ukraine dated June 2, 2016, with the following changes URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text0> [in Ukrainian].
11. On the State Budget of Ukraine for 2020: Law of Ukraine dated November 14, 2019, with the following changes URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/294-20#Text> [in Ukrainian].
12. On the State Budget of Ukraine for 2021: Law of Ukraine dated December 15, 2020, with the following changes URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1082-20#Text> [in Ukrainian].
13. On the State Budget of Ukraine for 2022: Law of Ukraine dated December 2, 2021, with the following changes URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1928-20#Text> [in Ukrainian].
14. On the State Budget of Ukraine for 2023: Law of Ukraine dated November 3, 2022, with the following changes URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2710-20#Text> [in Ukrainian].
15. On the State Budget of Ukraine for 2024: Law of Ukraine dated November 9, 2023, with the following changes URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-20#Text> [in Ukrainian].
16. On maintaining martial law in Ukraine: Decree of the President of Ukraine dated February 24, 2022, with the following changes URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text> [in Ukrainian].
17. On providing an advisory opinion on draft law No. 10000: Decision of the High Council of Justice dated September 25, 2023

No. 908/0/15-23 URL: <https://hcj.gov.ua/doc/doc/40951> [in Ukrainian].

18. Decision of the Constitutional Court of Ukraine in the case based on the constitutional submission of the Supreme Court of Ukraine on the official interpretation of the provisions of the first and second parts of Article 126 of the Constitution of Ukraine and the second part of Article 13 of the Law of Ukraine "On the Status of Judges" (the case on the independence of judges as a component of their status) dated 1 December 2004 No. 19-пн/2004 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v019p710-04#Text> [in Ukrainian].

19. The decision of the Constitutional Court of Ukraine in the case on the constitutional submission of the Supreme Court of Ukraine regarding the compliance with the Constitution of Ukraine (constitutionality) of certain provisions of Article 2, paragraph two of Clause 2 of Section II "Final and Transitional Provisions" of the Law of Ukraine "On Measures for Legislative Support of Reforming the Pension System", Article 138 of the Law of Ukraine "On the Judiciary and the Status of Judges" (the case regarding changes to the conditions for the payment of pensions and the monthly lifelong stipend of retired judges) dated June 3, 2013 No. 3-пн/2013 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v003p710-13#Text> [in Ukrainian].

20. Decision of the Constitutional Court of Ukraine in the case based on the constitutional submission of 47 People's Deputies of Ukraine regarding compliance with the Constitution of Ukraine (constitutionality) of certain provisions of the Law of Ukraine "On Prevention of Corruption", Criminal Code of Ukraine dated October 27, 2020 No. 13-p/2020 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v013p710-20#Text> [in Ukrainian].

21. On Amendments to the Law of Ukraine "On the State Budget of Ukraine for 2020": Law of Ukraine dated April 13, 2020, with the following changes URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/553-20#Text> [in Ukrainian].

Anatolii HLUSHCHENKO

postgraduate student, Academy of Advocacy of Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-0775-5954>

e-mail: hlushchenko.anatolii.1@gmail.com

NORMATIVE AND LEGAL REGULATION OF THE PRINCIPLE OF INDEPENDENCE OF THE JUDGE

The paper is devoted to the problem of legal regulation of the principle of independence of the judge. The main problem is insufficient regulation at the legislative level of issues that directly affect the ability of the justice system to function correctly, as a result of which not only the judicial system suffers, but also citizens who expect justice in the courts.

The purpose of this paper is to study the current problems of regulating the principle of independence of the judge and ways to solve them.

The paper examined the problematic issues of the High Council of Justice and determined the need to change the list of subjects appointed to this constitutional state body. The financial aspect of providing judges, which directly affects their independence, was also separately investigated. A violation by the legislator towards the justice system and judges due to the establishment of a subsistence minimum for determining the official salary of a judge, which is not provided for by normative legal acts, has been singled out and recorded. The norms of international documents and the practice of the Constitutional Court of Ukraine were analyzed for the need to ensure the proper functioning of the justice system and give it the highest priority.

Summing up, it can be established that due to the coronavirus pandemic, the war on the territory of Ukraine and the complete inertness of the lawmaker to issues related to the proper provision of the justice system, quite a lot of unresolved issues have accumulated over the past five years. The issue of legislative review of destination subjects has become such that it needs to be resolved at the global level. The judicial branch of government cannot function at the proper level, which causes a rather strong staffing imbalance and global instability in state matters that the judiciary takes care of.

Keywords: *normative and legal regulation, justice system, judicial branch of government, judge, principle of independence of a judge*